

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

Դ Ր Ա Զ Ա Ր Կ

ՏԵՂԱԳՐԱԿԱՆ.— Դրազարկ, երբեմն կոչուած նաև Աւագ Անապատ, և Փոսոյ Անապատ, կը գտնուէր Կիլիկիոյ մէջ, Սիսիէ ոչ հեռու, դէպի արեւմուտք, Կոպիտատ բերդին մօտ: Գլխաւոր եկեղեցին նուիրւած էր Սուրբ Աստուածածնին: Կար նաև ուրիշ մը Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի անունով: Դրազարկի գերադրական սուրբ ուխտին իշխանութեան ներքեւ կը գտնուէր Ս. Թորոսի Անապատը.— Ձև. Ս. Յ. Թ. 1303, ԹԿ. 1307, էջ 550:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ.— Դրազարկի վանքը շինած կամ նորոգած է Թորոս Ա. (1102), եւ հոն կարգ ու կանոն հաստատած Գրիգոր Վկայաւորի աշակերտ երկու նշանաւոր վարդապետներու — Գէորգ Մեղրիկ եւ Կիրակոս — միջոցաւ:

Դրազարկի վանքը յաճախ յիշատակւած է պատմութեան մէջ իբրեւ հանգստավայրը Կիլիկիոյ Հայ աւագանիին, պետական եւ քահանայապետական հաւատարմապէս: Հոն թաղուած են ժամանակագրական կարգով.

- 1114.— Գէորգ Մեղրիկ,
- 1127.— Թորոս Ա.
- 1130.— Փատուան,
- 1163.— Բարսեղ Վրդ. (Գր. Երէց, էջ 546).
- 1169.— Թորոս Բ.
- 1187.— Ռուբէն Բ.
- 1193.— Գրիգոր Դ. Տղայ,
- 1195.— Գրիգոր Ե. Քարալէժ,
- 1220.— Յովհաննէս Զ. Մեծաբարոյ,
- 1252.— Ջապէլ Ա.
- 1264.— Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցի,
- 1270.— Հեթում Ա.
- 1275.— Բարսեղ Արքայեղբայր,
- 1285.— Կեռան Թաղուհի,

- 1298.— Թորոս Դ.
- 1317.— Ալիտախ, որչի Լիւոն Բ. Բ.,
- 1320.— Օշին Թաղաւոր,
- 1327.— Կոստանդին Դ. Լամբրոնացի (Սմբատ, էջ 130),
- 1352.— Մարիուհ, մայր Կոստանդին Բ. Թաղաւորի:

Դրազարկի վանահայրերը, ընդհանրապէս, էին միեւնոյն աստեւ Սիսի Արքեպիսկոպոսներ: Անոնցմէ ծանօթ են հետեւեալները.

- 1.— Գէորգ Վրդ. Մեղրիկ, + 1115.— Մնած է Վաղարշականի Ալիւր գիւղը, 1045 թուին: Ուռհայեցի կը դովէ զայն իբրեւ ըսքանչիւի ճգնաւոր.— Տպ. Երուսաղէմ, էջ 417-8:

- 2.— Կիրակոս Վարդապետ, 1114-1127, Գէորգ Մեղրիկի դասընկերը, որ կանոններ հաստատեց Դրազարկի համար.— Սամուէլ Անեցի, էջ 128:

- 3.— Բարսեղ Եպիսկոպոս, 1154-1163.— Դրած է «Յայտ յարկ նուիրանաց» շարականը, 1154ին.— Ձև. Ս. Յ. Թ. 3701, էջ 19:

- Կ. Պուլէն բերել տուած է յունարէն օրինակ մը «Հաւաքումն Մեկնութեանց Եւ թանեցունց Թղթոցն Կաթողիկեայց» գրքէն եւ յանձնած Գրիգոր Դպրիկ ի Լամբրոն, որ հայրէջնի թարգմանէ զայն (1163).— Հանդ. Ամսօրեայ, 1915, էջ 74:

- 4.— Սամուէլ Եպիսկոպոս, 1173-1182, որ Աւետարան մը գրել տուած է Թորոս Դրին.— Սիս. էջ 233: Կոն. Թ. 4:

- 5.— Յովհաննէս Մեծաբարոյ, 1198-1200.— Սա Սիսի Արքեպիսկոպոսութենէն բարձրացաւ կաթողիկոսական աթոռ (1203-1221):

- 6.— Հեթում-Հեղի Լամբրոնացի, 1200-1211.— Մեծն Լեւոն գինքը գեսպան զրկեց,

1210/ին, Պոստին և Ոթոն կայսրին (Սիւ. 510, 553), Թարգմանած է, 1211ին, «Շարաղրու-թիւն կոստերայ եւ Քահանայապետաց Հը-ռովմայ» գրուածքը.— Զարր. Բրգմ. էջ 1:
7.— Բարսեղ Եպիսկոպոս.— 1220, Սիւ. 233:

8.— Բարսեղ Արքայեղբայր, 1241—1273, ապրիլ 19.— Սիւ. 233:

9.— Թորոս Առաջնորդ, 1292.— Գաւա-ղանալիք, Վանահարց Ս. Կարապետի ծա-րօնդ, Կարապետ Վրդ. Լուսարարեան, Ե-րուսաղէմ, 1912, էջ 65:

10.— Յովհաննէս Եպիսկոպոս, 1301.— Սիւ. 234:

11.— Կոստանդին Դրազարկեցի, 1307—1323.— Հայոց Թագաւորութեան քարտու-ղար: Մասնակցած է Սիւի եւ Ատանայի ժո-ղովներուն, ապա եղած է կաթողիկոս (1323—1326):

12.— Հայրապետ Քահանայ, 1325, ո-րուն եղբայրն է Սուքիաս կուսակրօն Քա-հանայ.— Սիւ. 234:

13.— Ստեփանոս Եպիսկոպոս.— 1329.— Թոփճեան, Յուլյակ Ձեռ. Ոսչիկ Վարդա-պետի, էջ 86:

14.— Բարսեղ Եպիսկոպոս, 1342—48.— Մասնակցած է Միթրար կաթողիկոսի զու-մարած ժողովին.— Աղպապատում, էջ 1869:

Գրելու տուած է Յայմաւուրք մը.— Sir. Der Nersessian, Le Synaxaire Armenien de Gregoire VII d'Anazarbe, Bruxelles, 1950:

15.— Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս, 1371, Հայոց Մարիամ Թագուհիէն զեպպան զըր-կրած է Նէսապոլիս.— Սիւ. 560:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ.— Դրազարկի վանքը Հայկական Կրիկիտո մշակովթի մեծ կեդ-րոններէն մին եղած է ԺԲ-ԺԴ դարերուն: Հոն փայլած են բազմաթիւ Գրիշներ եւ Ման-րանկարիչներ, որոնց գործերուն բաւական մէկ մասը աւերուած ճանաչ է մեղի բարե-բախտաբար:

Ժամանակագրական կարգով կը ներկա-րացնենք հայ գրքի տաղանդաւոր կամ հա-տարակ աշխատասերները, որոնք տարինե-ներով քրտինք թափած են Դրազարկի խա-ցերուն մէջ, աւսման լոյսը հայուն մօտ վառ պահելու համար:

Ա.— Գեորգ Գրիշ, Աւետարան մը գրած է 1113 թուին, Կիւրակոս Վարդապետի հրա-մանով.— Սիւ. 233: Յիւտ. Ձեռ. էջ 319—324:

Բ.— Թադէոս Քահանայ, Գրիշ, 1123ին օրինակած է մէկ եւագր.— Հանդ. Ամս. 1952, էջ 526: Յուլյակ Ձեռ. Չմատու, 1964, էջ 494:

Գ.— Թորոս Գրիշ, 1173—1182, օրինա-կած է,

1.— Թուրքի Պօզոսի, 1173—ին.— Սիւ. 233:

2.— Աւետարան, 1182ին.— Սիւ. 233:

Դ.— Սամուէլ Քահանայ, Գրիշ, 1178ին օրինակած է Աշխարհացայց եւ Տուար.— Յուլյակ Ձեռ. Չմատու, էջ 494:

Ե.— Խաչատուր Քահանայ, Գրիշ եւ Մաղկոյ, Դրազարկի մէջ ծաղկած է, 1183 թուին, Թորոս Գրիշ օրինակած Աւետարա-նը.— Սիւ. 233:

Օրինակած է Մեկն. Թղթոցն Պօզոսի, Յ. Ոսկերեանի, որուն ստացողներն են ե-ղած Սամուէլ եւ Գրիգոր.— Ձեռ. Երեւանի, Թ. 3792:

Զ.— Վարդան Քահանայ, Գրիշ, 1203ին օրինակած է Աւետարան մը եւ նուիրած Ան-գրէանեց Ս. Ուխտին.— Հանդէս Ամս. 1956, էջ 28—9:

Է.— Բարսեղ Եպ. Վանախայր, Գրիշ, Աստուածաշունչի մը ընդօրինակութեան մասնակցած է 1220 թուին.— Սիւ. 233: Սարգիսեան, Յուլյակ, Թ. 303:

Ը.— Գրիգոր Գրիշ, 1222ին օրինակած է Աւետարան մը, Փոռ կոչեցեալ Անապատին մէջ.— Հայո. Եկեղեցի, 1950, էջ 283:

Թ.— Կիրակոս Գրիշ եւ Մաղկոյ, 1239ին օրինակած է շնչոցի մասեր.— Տաշեան, Յուլյակ, 53:

Ժ.— Սարգիս Կրօնաւոր, Գրիշ, 1239ին օրինակած է Աւետարան մը.— Յիւտ. Ձեռ. էջ 933: Ձեռ. Անկիւրիոյ, Թ. 181:

ԺԱ.— Գրիգոր Դրազիք, 1241ին օժան-դակած է Յովհաննէս Գրիշի Քաթողներ գը-րելով.— Սարգ. Բ. 1066:

ԺԲ.— Յովհաննէս Գրիշ, 1241ին, Դրա-զարկի մէջ Յուսէփ Երաժշտապետի օրինա-կէն զազափարած է Տաղարան մը.— Սարգ. Բ. 1065—6:

ԺԳ.— Խաչատուր Կրօնաւոր, Գրիչ, 1247ին օրինակած է Նարեկ մը, Միսաք ծրգ-նաւորի համար.— Յիշտ. Զեռ. էջ 975:

ԺԴ.— Կոստանդին Գրիչ, 1271ին օրինակած է մէկ Աստուածաշունչ (Տասնակի), որ ծագկուած է Գրիգոր Քահանայի ձեռամբ: Կաղմողն է Առաքել Հնազանդենց.— Զեռ. Երեւանի, Թ. 199:

ԺԵ.— Թորոս Գրիչ, որդի Պարոն Կոստանդինի, 1275-76, օրինակած է,

1.— Աւետարան, 1275ին, որուն կաղմողըն է Առաքել Հնազանդենց.— Զեռ. Ս. Թ. Բ. 2594:

2.— Աւետարան, 1276ին, զոր կաղմած է դարձեալ Ա. Հնազանդենց.— Զեռ. Ս. Թ. Բ. 1594:

ԺԶ.— Բարսեղ Գրիչ, Փիլիսոփայ = Երամիշտ, 1282-1294, օրինակած է,

1.— Աւետարան, 1282-3ին.— Կոնիւրիւր. Թ. 11:

2.— Խորհրդածութիւնք, Ն. Լամբրոնացոյ, 1294ին.— Հանդ. Ամս. 1956, էջ 37-8:

ԺԷ.— Թորոս Քահն. Մշեցի կամ Տարօնցի, Նշ. Գրիչ եւ Մանքանկարիչ, 1284-1336.— Օրինակած եւ նկարազարդած է,

1.— Աւետարան, 1292ին, զոր ընծայած է Տարօնի Ս. Յովհաննէս Կարապետի Վանքին.— Գաւազանդիրք, Կ. Վրդ. Լուսաբարեան, էջ 65-68:

2.— Շաքակամ, 1335-6, Աւագ Անապատայորի մէջ.— Կար. 1580: Շողակաթ, էջ 213:

Թորոս Տարօնցին ուրիշ գործեր ալ ունի, որոնց զրոյթեան վայրը անձանթ է, կամ Դրազարկէն տարբեր տեղ մըն է:

ԺԸ.— Թորոս Գրիչ, Փիլիսոփայ, 1290-95, օրինակած է,

1.— Աւետարան, 1291ին, մազազարթի վճ.-յ.— Արարատ, 1911, էջ 223:

2.— Աւետարան, 1295ին, մազազարթի վրայ, Յովսէփ Փիլիսոփայի համար: Յովհաննէս Աւետարանը գրած է Յովհան Գրիչ եւ ծաղկած.— Արցախ, էջ 41:

3.— Աւետարան, 1301ին, մազազարթի վրայ, Ղազարու Վանից առաջնորդ Աբրահամ Եպիսկոպոսի խնդրանքով.— Յուցակ

Զեռագրաց Մշոյ, Երուսաղէմ, 1967, էջ 13-14:

ԺԹ.— Ստեփանոս Գրիչ, Երկայն, 1295-1327.— Դրազարկի մէջ օրինակած է,

1.— Խաւարմտիւր, 1318ին.— Զեռ. Ս. Թ. Բ. 74: Միարանք, էջ 109: Սիւրմէան, Յուցակ Զեռ. Երուսաղէմի, էջ 199:

2.— Մանրուսմունք, 1321ին, Սմբատ սարկաւազի համար.— Զեռ. Ս. Թ. Բ. 2434:

3.— Մանրուսմունք, 1327ին, փ ինդրոյ Վարդան Եպիսկոպոսի եւ իր տեղաւորի Վստիկ սարկաւազի.— Հանդ. Ամս. 1956, էջ 43-44:

Ստեփանոս Երկայն ուրիշ ընդօրինակութիւններ ալ ըրած է Սեպուհ լեւան Ս. Գր. Լուսաւորիչի վանքին մէջ, եւ աւելի ուշ Երուսաղէմ:

Ի.— Սարգիս Քհն. Պիծակ, Եշ. Գրիչ եւ Մանքանկարիչ, որդի Դրիգոր Քահանայի եւ Հեղինէի, 1301-1348, Դրազարկի մէջ ծաղկած է Հռոնեւանքները:

1.— Աւետարան.— Գրիչն է Դրիգոր որդի Միխայիլի. Սարգիս Պիծակ նկարազարդած է 1325ին.— Սիւր. 234:

2.— Աւետարան.— Գրիչն է Թորոս Հրոսկակայի. Սարգիս ծաղկած է 1332ին.— Սարգ. 97:

3.— Աւետարան, 1335ին, Գրիչն է Յովհաննէս. Մաղկողն է Սարգիս Քահանայ.— Զեռ. Երեւանի, Թ. 6504:

4.— Աստուածաշունչ, 1338ին, Յակոբ Գրչի Հեռ, Յակոբ Բ. Անուարդեցի կաթողիկոսին համար: Նկարողը ինքն է. կաղմողը՝ Յովհաննէս սարկաւազ.— Շողակաթ, էջ 203: Տաթև Տարեցոյց, 1930, էջ 202:

5.— Աւետարան, 1342ին, օրինակած եւ ծաղկած է Տիւրքոս Քահանային համար.— S. Der Nersessian, Cat. Chester Beatty, 1958, N. 614:

ԻԱ.— Յովհաննէս Քահանայ, Գրիչ եւ Մաղկող, 1293?-1309, օրինակած է,

1.— Աւետարան, 1293?ին, որուն ստացողն է Մանուէլ փիլիսոփայ եւ քահանայ.— Արցախ, էջ 153-4:

2.— Աւետարան Յովհաննէս, 1295ին, միւս երեքը օրինակած է Թորոս Վրդ. փիլիսոփայ. ստացողն է Յովսէփ փիլիսոփայ.— Արցախ, էջ 41-2:

3.— Աւետարան, մասամբ, 1309ին. ամբողջացուած է Հայրապետ Գրիշ. ստացողն է Պետրոս Բաւանայ. — Սիրմէեան, Յուլիան Զեռ. Հալէպի, Թ. 47:

ԻԲ.— Ստեփանոս Սարկաւազ Գրիշ, 1309ին օրինակած է մէկ Աւետարան, Հայոց սպարապետի դստեր Տիկին Զապունի համար — Հանդ. Ամս. 1924, էջ 518-9:

ԻԴ.— Յակոբ Երէց Մեծպարանեցի, Բշկազմոզ, 1309-1313, աշակերտ Թորոս Բաւանայի. կազմած է,

1.— Աւետարան, 1309ին, օրինակուած Ստեփանոս Սարկաւազէն, Տիկին Զապունի համար:

2.— Աւետարան, 1309ին գրուած, ձեռամբ Յովհաննէս Բաւանայի եւ Հայրապետ Գրիշ: Ստացողն է Պետրոս կուսակրոն Զաւանայ. — Սիրմէեան, Ա. 47:

3.— Յայսմաւուրբ, 1311ին: Գրիշն է Կոստանդին Եպիսկոպոս — Խաչիկեան, էջ 76-7:

4.— Եարակնաց, 1312ին, Գրիշն՝ Ներսէս, Ծաղկոզ՝ Գրիգոր Դպիր — Կոն. Թ. 46:

5.— Մանրասումն, 1313ին: Գրիշն է Ստեփանոս Վանական Զաւանայ. — Սիր. 223:

ԻԴ.— Հայրապետ Գրիշ, 1309-1329 — Յովհաննէս Բաւանայի մասամբ գրած Աւետարանը ամբողջացուած է Փոսոյ Ուխտին մէջ — Սիրմէեան, Ա. 47:

Օրինակած է, 1329ին, Փոս Անապատին մէջ, Յ. Կիւմաքի Սանդուղ Կատաւածային ելից գիրքը, իր թուարդիին Թորոս Գրիշի հետ — Զեռ. Երեւանի, Թ. 3678: Թօմնեան, Յուլիան Զեռ. Խաչիկ Վարդապետի, Թ. 70:

ԻԵ.— Հեթում Կրօնաւոր Քալիկնաց, Գրիշ, 1310ին օրինակած է Աւետարան մը — Հանդ. Ամս., 1956, էջ 39:

ԻԶ.— Ներսէս Քաւանայ, Գրիշ, Երանդ սպարապետը, 1312-29, օրինակած է Փոս Աւետարանին մէջ,

1.— Եարակնաց, 1312ին, Թորոս կուսակրոն Զաւանայի համար — Կոն. Թ. 46:

2.— Աւետարան, 1329ին, Գրիգոր Զաւանայի համար — Հանդ. Ամս. 1924, էջ 517-8:

3.— Պատմութիւն Աղեքսանդրի, 1331ին — Խաչ. Թ. 300:

ԻԷ.— Գրիգոր Գրիշ, Ծաղկոզ եւ Կազմոզ, 1312-1334, որդի Միխայիլ Միայնակեցի եւ Թէֆանոյ, եւ Քուրդի Սարգիս Բաւանայի (Պիծակ): Իր զործերէն ծանօթ են,

1.— Եարակնաց, զոր խաղած է ծաղկած է 1312ին — Կոն. Թիւ 46:

2.— Աւետարան, օրինակած է 1325ին, զոր ծաղկած է իր թուին — Սիր. 234:

3.— Աւետարան, 1331-2: Գրիշն է Թորոս Հոռակլայեցի. Ծաղկոզը Սարգիս Պիծակ: Գրիգոր օրինակած է Համարաբարտները, Դիւանամարները եւ Նախադրութիւնները, 1332ին — Սարգիսեան, Թ. 97: Նկարներ, Album, S. D. Ners.:

4.— Աւետարան, օրինակած է 1334ին, զոր ծաղկած է ոսկած է թուին Սարգիս Բաւանայ. — Սիր. 235:

ԻԸ.— Ստեփանոս Վանական Բաւանայ, 1313-1328, օրինակած է,

1.— Մանրասումն, 1313ին, Յովհաննէս կուսակրոն Զաւանային համար — Սիր. էջ 223:

2.— Եարակնաց, 1328ին, մագաղաթի վրայ, թուիր բոլոր գրով եւ ոսկեմակար — Ծաղկաթ, էջ 211: Զեռ. Երեւանի, Թ. 1576:

ԻԹ.— Վահան Քաւանայ, Գրիշ, 1316-1321, որդի Ստեփանոսի եւ Ոսկեմակար, ընդօրինակած է,

1.— Յայսմաւուրբ Կիրակոս Արեւելցիի, 1316 թուին, զոր Լեւոն Դ. Նուիրած է Բէրէթի Հայոց Եկեղեցւոյն, 1330ին — Ծաղկաթ, էջ 212: Միայնաք, էջ 170:

2.— Զառնմանք, 1321ին — Սիրմէեան, Զ. Զեռ. Երեւանի, Թ. 71:

3.— Ներքողեան Ս. Կուսին, Գրիգոր ըմբկեալցիի, 1321 — Հ. Դպր. էջ 716:

Լ.— Սիմէոն Կրօնաւոր, Գրիշ, 1318ին օրինակած է Աւետարան մը — Զանիկեան, Հոռութիւնք Ակնայ, էջ 86: Հմմտ. Հ. Կոչնակ, 1957, էջ 230-232:

ԼԱ.— Յակոբ Դպիր, Գրիշ, 1318ին օրինակած է Եարակնաց մը, զի լաւ եւ լինար աւրինակէ Կոստանդեան, Կոստանդ դեռաբոյս Զաւանային համար — Զեռ. Ս. Թ. 1700:

ԼԲ.— Ստեփանոս Գրիչ, որդի Բասլի, օրինակած է Փոս Անապատին մէջ,

1.— Աւետարան, 1319ին, Պօղոս Քահանայի խնդրանքով: Մաղկողն է Միթթար, Թուղթ կոկողը՝ Յովհաննէս մանկագոյն քահանայ.— Հանդ. Ամս. 1924, էջ 516-7:

2.— Ճաղըմտիք, որուն ստացողն է Թորոս — Ձեռ. Երեւանի, Թ. 866:

ԼԳ.— Միթթար Քահանայ, Մաղկողն եւ Կազմող, 1319-29, ծաղկած է,

1.— Աւետարան, 1319ին, օրինակուած Ստեփանոս Գրչէն.— Հանդ. Ամս. 1924, էջ 516:

2.— Աւետարան, ծաղկած եւ կազմած է 1329ին. գրիչ՝ Ներսէս.— Հանդ. Ամս. 1924, էջ 518, Թ. 20:

ԼԴ.— Թորոս Հռոմկլայեցի, Գրիչ, 1319-1331, Դրազարկի մէջ, աղնի մագաղաթի վրայ, բնորդ բոլորգրով, օրինակած է,

1.— Սաղմոս — Շարական — Ժամագիրք, 1319ին, Օշին Թաղաւորի համար, Յակոբ Քահանայի հետ: Իր դրած մասն է Շարականը.— Սիրմէեան, Ա. 6, եւ Նկարագիր Օշին Թաղաւորի Ձեռ. Ժամագրքին, Անթիլիս, 1933:

2.— Աւետարան, 1331ին, Սարգիս Քահանայի համար.— Սարգ. Թ. 97:

ԼԵ.— Սաղմոս — Շարական — Ժամագիրք, 1319ին, Օշին Թաղաւորի համար, Թորոս Հռոմկլայեցի Գրչին հետ: Իր դրած մասերն են Սաղմոսն ու Ժամագիրքը.— Սիրմ. Ա. 6. եւ Նկարագիր, եւայլն:

2.— Աստուածաշունչ, 1338ին, Սարգիս Քահանայի հետ, Յակոբ Բ. կաթողիկոսի համար.— Շողակաթ, էջ 203: Տաթև, 1930, էջ 202-3:

ԼԶ.— Յովհաննէս Գրիչ, 1335ին օրինակած է Աւետարան մը, Մարտիրոս Քահանայի համար.— Ձեռ. Երեւանի, Թ. 6504:

Դրազարկի վանքը ունեցած է նաև համաբաւար Երաթիշտնեք, որոնցմէ մէկ քանիքն անունները յիշատակուած են. դժբախտաբար սակայն մեզի չեն հասած տեղեկութիւններ անոնց կեանքին եւ երաժշտական գործունէութեան մասին: Ահաւասիկ այդ երաթիշտնեքուն ցանկը.

1.— Յովսէփ Երաժշտապետ Դրազարկի վանքին (1241), որուն Տաղարանի շատ գեղեցիկ օրինակը իրեն գաղափար ըրած է

Յովհաննէս Երաթիշտ: Այս վերջինին համառն Յովսէփ Երաթիշտապետը լիովին հասու էր երաժշտութեան, եւ իրեն նմանը չէր գտնուեր այդ օրերուն.— Սարգ. Բ. էջ 1065-6:

2.— Գրիգորիս Երաժշտապետ, 1247.— Յիշտ. Ձեռ. Ա. էջ 978:

3.— Սիմէոն Դպրապետ Դրազարկի.— Սիւ. 517:

4.— Յակոբ Երեց, 1313.— Սիւ. 517:

5.— Յովհաննէս Կուսակոթ Գահանայ, 1313.— Յակոբ Երեցի եղբայրը.— Սիւ. 517:

6.— Թորոս (= Թեոդորոս) Թափրոնց, + 1342 Գեկտ. 27.— Արքունի աւագերէց, և երաթիշտ կամ դասապետ Դրազարկի, որ Պողոտին Մարաջախտի հետ գեապան ղըրկւած է, 1307ին, Լեւոն Գ.ի եւ անոր իւր նամակալ Հեթում Բ.ի կողմէ, Անդկիոյ եղբայրս Բ. Թաղաւորին.— Սիւ, 234-5, 517:

Կրիկիոյ Արքունի Յայտնաւորքին մէջ Թորոս Թափրոնց կոչուած է գիմաստուն եւ հանճարեղ երաթիշտ.— Այլիշան, Հայագագաւ, էջ 545:

Թափրոնց ըլլալու է այն արքունի դրան աւագերէց Թորոսը, որ յիշուած է Օշին Թաղաւորի համար դրուած Սաղմոս-Շարական — Ժամագիրքի յիշատակարանին մէջ.— Սիրմէեան, Նկարագիր, եւայլն, էջ 101:

Նոյն անձը կը թուի ըլլալ փիլիսոփայ Թորոս Գրիչը, որ Դրազարկի մէջ Աւետարան մը օրինակած է 1290-91 թուականներուն, եւ Ստեփանոս Գ. կաթողիկոսի գերեվարութենէն եւ մահէն ետքը (1293) պատւիրակ ղրկուած է Արեւելեան Հայաստան, Տէր Թումաս Եպիսկոպոսի հետ, Հեթում Թաղաւորին և սր. ժողովին կողմէ.— Արաբատ, 1911, էջ 223-4: Աղբ. Հանդ. ԺԲ. 1904, էջ 155-6:

Իրմէ զրուած յիշատակարան մը ունինք 1303 թուին Հեթում կրօնաւորի համար Դրեղոր Դպրի օրինակած Սաղմոսարանին մէջ, ուր ինքզինքը կ'անուանէ ճանարժան փիլիսոփայ.— Ս. Փրկիչ, Տեղեկատու, 1952, Մարտ, էջ 12:

Ն. ԵՊՍ. ԵՈՎԱԿԱՆ